

TUTKIJALIITON TOINEN LIITTOKOKOUS

logisin argumentein. Biologisen evoluutioteorian käsitteistössä ympäristön ennustettavuudella on tärkeä merkitys. Varmasti ennustettavaan ympäristöön "kannattaa" sopeutua vahvasti perinnöllisesti säädellyin keinoin, mutta jos ympäristöä on työläs ennustaa, sopeutuminen tapahtuu parhaiten ympäristöstä saatujen signaalien välityksellä. Koska lapsuusiän ympäristöt ovat ilmeisesti keskeisten henkiseen kehitykseen vaikuttavien ominaisuuksien suhteen helpommin biologisella tasolla ennustettavissa (mm. aikuisen läheisyys) kuin aikuisten henkiseen kehitykseen vaikuttavat ympäristöominaisuudet, lasten käyttäytymisestä tulisi löytyä enemmän biologisesti säädeltyjä piirteitä kuin aikuisista. Luonnollisesti biologinen analyysi ei tästä juuri etene: henkisen toiminnan tieteellinen tutkimus edellyttää henkisen toiminnan psykologista analyysia.

Tapa tyypistää henkiset toiminat älykkyyspisteiksi saa Hautamäeltä teoreettisesti perustellun tuomion. Henkiset toiminat on arvioitava eriytyneemmin keinoin, joita Hautamäki luonnostelee. Ihmisen henkinen toiminta ei ole kuin omena! Eikä älykkyys lankea samalla tavalla luonnostaan kuin omenan putoaminen. Tässä ei ole omenaa eikä omena putoa. Mitä sanoisi Isaac Newton?

Olli Järvinen

Tutkijaliiton toinen liittokokous pidettiin Helsingissä 18. 11. 1978. Kokoukseen liittyivät 19. 11. järjestetyt viisi tieteenalakohtaista seminaaria sekä iltapäivämatinea "edistykseellisen tutkimuksen puolesta".

Kokouksen tärkeimmäksi asiaksi nousi tiedepoliittinen aloite, joka on julkaistu tämän lehden pääkirjoituksena. Aloitteesta käytiin kokouksessa runsaasti keskustelua. Yksimielisesti todettiin, että tieteen puolustamiseksi on tutkijoiden oma toiminta ja taistelu välttämätöntä. Tieteellisen edistyksen ehtojen kaventuminen ei ole vain tämän päivän ongelma. Näköpiirissä ei ole mitään tekijöitä, joiden perusteella voisi toivoa tilanteen itsestään paranevan. Todettiin välttämättömäksi ryhtyä rakentamaan tutkijoiden rintamaa, joka muodostaisi vastavoiman nykyiselle kehitykselle.

Tiede- ja korkeakoulupoliittista tilannetta arvioivassa keskustelussa käytetyistä puheenvuoroista kannattaa lainata pari otetta:

Korkeakoulujen hallinnon kehityksestä: TKK:n esimerkki

Raimo Hyötyläinen arvioi uusia piirteitä korkeakoulujen hallinnon kehityksessä Teknillisen korkeakoulun kokemusten pohjalta. Uutena, entistä voimakkaammin näkyvänä tendenssinä vaikuttaa "elinkeinoelämän" pyrkimys luoda suoria kontakteja tiettyihin tutkimuslaitoksiin; teknillinen ja kaupallinen koulutus kuuluvat kokonaisuudessaan tämän pyrkimyksen piiriin, muita osoituksiahan on saatu viime vuosilta mm. tiedotustutkimuksesta. Hyötyläinen raportoi: "Uutena vaiheena korkeakoulujen saattamisessa entistä läheisempään kosketukseen elinkeinoelämän kanssa ovat korkeakouluille perustettavat neuvottelukunnat, jotka koostuvat korkeakoulun johdon ja talouselämän edustajista. Tällainen neuvottelukunta on jo perustettu Helsingin kauppakorke-

akouluun. Teknillisessä korkeakoulussa on korkeakoulun johdon ajamien hallinnonuudistussuunnitelmien yhteydessä myös nostettu esiin neuvottelukunta, josta tehtäisiin elimellinen osa korkeakoulua.

Korkeakoulun rehtori asetti joulukuussa 1976 vararehtori Perilän johtaman suppean työryhmän valmistelemaan korkeakoulun hallinnonuudistuksen suuntaviivoja. Työryhmä ehdotti 7. 11. 1977 päätöksessä esityksessään korkeakoulun ylimmäksi päättäväksi elimeksi valtuustoa, johon elinkeinoelämälle olisi varattu neljännes paikoista. Tämä korkeakoulun autonomian romuttamiseen pyrkivä suunnitelma kaatui kuitenkin 15. 11. 1977 opettajaneuvostossa professorien vastustukseen. Opettajaneuvosto valtuutti vararehtori Perilän käymään neuvotteluja hallinnonuudistuksesta eri tahojen kanssa.

Vararehtori Perilän käymien neuvottelujen tuloksena asia tuli 26. 9. 1978 uudestaan opettajaneuvostoon, joka valtuutti hallintokollegin asettamaan uuden, "laajapohjaisemman" työryhmän hallinnonuudistusta valmistelemaan. Kuitenkin uuden työryhmän puheenjohtaja, vararehtori Perilä esitti jo samassa opettajaneuvoston kokouksessa uuden hallintojärjestelmän pääpiirteitä käsittelevän muistion.

Vararehtori Perilän muistion mukaan korkeakoulun ylin päättävä elin olisi hallitus. Hallituksessa olisi yhteensä 13 jäsentä, joihin kuuluvat rehtori, vararehtorit, hallintojohtaja, viisi tieteellisten kollegioiden edustajaa (professoreita tai apulaisprofessoreita) sekä kaksi muun henkilökunnan edustajaa ja kaksi opiskelijajäsentä.

Hallitukselle esitetään muistiossa perustettavaksi neuvottelukunta. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii rehtori ja sen jäseniksi korkeakoulun hallitus kutsuu korkeakoulun toimintaa ja sen lisäksi teollisuutta ja elinkeinoelämää tuntevia henkilöitä. Neuvottelu-

kunnan tehtävänä on tehdä korkeakoululle aloitteita periaatteellisesti tärkeistä asioista ja etenkin sellaisista, joissa on kysymys korkeakoulun suhteesta maan elinkeinoelämään ja muuhun yhteiskuntaan. Lisäksi hallituksen tulisi kuulla neuvottelukuntaa mm. seuraavissa asioissa: tärkeimmät ehdotukset korkeakoulua koskeviksi laeiksi ja asetuksiksi sekä korkeakoulun kehittämisiksi, korkeakoulun pitkän tähtäyksen suunnitelmat sekä toiminta- ja taloussuunnitelma ja muut laajakantoiset suunnitelmat, koko korkeakoulun tutkimustoimintaa koskevat suunnitelmat sekä korkeakouluun vuosittain otettavien opiskelijoiden määrä ja valintaperusteet.

Värarehtori Perilän mallin mukainen hallinnon muutos merkitsisi vallan keskittämistä koko professorikunnasta koostuvalta hallinnolta suppealle ryhmälle. Nykyisestä tilanteesta, jossa hallinnon käytäntö on melko huomattavalta osin muodostunut koko professorikunnan erilaisten kantojen tasapainotumisen kautta, siirryttäisiin tilanteeseen, jossa se muodostui korkeakoulun suppean hallituksen professorienemmistön sekä neuvottelukuntaan kuuluvien korkeakoulun ulkopuolisten henkilöiden näkemysten pohjalta.”

Näin eritteli TKK:n tilannetta Raimo Hyötyläinen.

Lapin korkeakoulu

Olli Saastamoinen käytti puheenvuoron, jossa hän käsitteli Lapin korkeakoulua sekä maamme metsäntutkimuksen kehitystä. Jälkimmäisestä hän totesi, että Metsäntutkimuslaitoksen pari vuotta sitten toteutettu hallinnonuudistus, jonka sisältönä oli päättäväisyyden voimakas keskittäminen, tekee hyvin ajankohtaiseksi liittokokouksen tiedepoliittisen aloitteen sanat: ”tieteellistä työtä puristava hallinnollinen määräily lisääntyy ja määräysvalta keskittyy suppealle piirille”.

Lapin korkeakoulun osalta Olli Saastamoinen kertoi ensin kokemuksia Lapissa järjestetyistä toiminnasta korkeakoulun puolesta sekä jatkoi:

”Vakavammin puhuen: joukko- liikkeen vaikutus tai sen puuttuminen ei tietyksi ole vastaus kysymykseen, onko Lapin korkeakoulun perustaminen todella tieteellisesti perusteltu.

Vastaan kysymykseen lyhyesti, että se on.

Lappi on tieteellisessä mielessä jotakin erikoista. Sitä osoittaa ehkä parhaiten Lapin tutkimuksen laajuus. Lapissa on Helsingin yliopistolla Kilpisjärven ja Muddusniemen ja Värrin tutkimusasemat, Turun yliopistolla Lapin tutkimusasema Kevolla, Metsäntutkimuslaitoksella Rovaniemen ja Kolarin asemat, Sodankylässä ilmatieteen laitoksen ja geofysiikan observatorio, maatalouden tutkimuslaitoksella koeasema Apukassa, Meltauksessa riistantutkimusasema, geologisella tutkimuslaitoksella laaja aluetoimisto Rovaniemellä ja vielä Oulun yliopistolla Pohjois-Suomen tutkimuslaitoksen yksikkö. Lapin tutkimuksen kansainvälisyydellä on pitkä historia, ja tällä hetkellä pohjoisen tutkimus on lisääntyvän kansainvälisen kiinnostuksen kohteena — Tromssan yliopisto sekä Neuvostoliitto ja Kanada tästä parhaina esimerkkeinä.

Näkemykseni on, että Lapin nykyinen kansallinen ja kansainvälinen tutkimus tarvitsee korkeakoulun tapaisen kiinnkohdan, joka on tärkeä siitä huolimatta, että korkeakoulun toimiala on muilla kuin Lapin perinteisillä tutkimusaloilla. Toivottavaa toki olisi, että Korkeakoulun toiminta sen verran laajenisi myös näille alueille, että silta uuden ja vanhan välille rakentuisi.

Oikeustieteistä sanoisin, että lakimiesten koulutus tarvitsee — kuten Urho Kekkonen on todennut — sisällöllistä uudistamista, jonka mahdollisuuden varmasti uusi korkeakoulu tarjoaa. Onko Lapissa

sitten luontaista perustaa oikeustieteille? On ainakin yksi — Lapis-vaäryys vallitsee.”

Liiton toiminnan järjestäminen

Tiedepoliittisen aloitteen ohella liittokokouksen keskusteluteemat nousivat aihepiiristä: tilanne ja tehtävät. Keskustelun pohjusti puheenjohtaja Seppo Toivias esittämä laaja hallituksen toimintaselustus — selostus julkaisutaan erillisenä vihkosena. Liittokokoukselle esittivät tervehdykset SKP:n puolesta poliittisen toimikunnan jäsen Oiva Björkbacka, Sosialistisen opiskelijaliiton puolesta puheenjohtaja Yrjö Hakanen, Kulttuurityöntekijäin liiton puolesta varapuheenjohtaja Aulikki Kosanen sekä Tiedepoliittisen yhdistyksen Tiepon puolesta puheenjohtaja Ilkka Puno.

Liittokokouksen edellä oli Tutkijaliiton järjestöissä käsiteltävänä luonnos järjestöpoliittiseksi asiakirjaksi. Luonnosta ei otettu käsitellyn liittokokouksessa, koska todettiin sen käsittelemät asiat vielä liian paperinmakuisiksi — tarvitaan lisää kokemuksia liiton käytännön työstä ennen kuin järjestöpoliittiset periaatteet kyetään kiteyttämään asiakirjaksi. Tämä ei merkitse sitä, että liiton kehitys olisi jotenkin lukossa. Päinvastoin, kokouksessa todettiin, että järjestöpoliittisen keskustelun yhteydessä on löydetty ne kysymykset, joiden ratkaisemiseen kokouksen jälkeen alkaneella toimikaudella suuntaudutaan.

Tutkijaliiton on uudentyyppinen, tieteelliseen sosialismiin nojautuva tutkijajärjestö. Ei ole mitenkään yllättävää, että järjestöllisten toimintaperiaatteiden ja -muotojen etsiminen vie oman aikansa. Tärkeimpiä yksiköitä ovat eri tieteenaloilla toimivat ryhmät, joita eri korkeakoulukaupungeissa toimii yhteensä kolmisenkymmentä. Paikallisyhdistykset vastaavat ryhmien yhteydenpidosta ja yhteisten tehtä-

Tieteellinen elämä

vien käsittelystä. Jyväskyläläisten jäsenten puolesta käytti kokouksessa puheenvuoron Kyösti Pekonen, joka toi esiin eräitä koko liiton työn järjestämisen olennaisia kysymyksiä:

”Yhdistys pyrkii olemaan ja muovautumaan edistyksellisten, marxismista tieteenä kiinnostuneiden tutkijoiden keskustelevalle järjestöksi. Tämä on edellyttänyt, että on luotava, synnyttävä kontakteja marxilaisten tutkijoiden kesken (koska tällaisia ei ole ennen spontaanisti tai jonkin muun organisaation kautta syntynyt). Tämä ei ole tänä päivänä mikään helppo tai itsestään selvä tehtävä. Vaikeuttavina tekijöinä ovat tunnetusti mm.:

— ”aikakauden olemus”, so. edistyksellisiä tutkijoita painostava oikeistohyökkäys ja sen aiheuttama turvattomuus toimen ja tulevaisuuden suhteen, sekä

— itse tutkimuksen tekemisen luonne; jokaisen on viime kädessä itse ajateltava, tutkittava ja opiskeltava, vasta sitä kautta muodostuu keskustelu, tutkiminen kollektiivissa jne.

Eräänlaisena kehityksen välivaiheena paikallisyhdistyksen on muodostuttava kontaktimuodoksi ja kehitettävä oikeat työskentelytavat palvelemaan tätä tarkoitusta. Esimerkiksi kiinteämpien tieteenalaryhmien, saati sitten tutkimusryhmien muodostaminen välittömästi on ollut vaikeata. Kysymys ei ole pelkästään organisatorisesta toimenpiteestä vaan myös subjektiivisista edellytyksistä ja valmiuksista. Jyväskylässä on vasta nyt muodostunut kiinteämpi tutkimusryhmä yliopistokysymyksen ympärille, kun keskustelua on käyty ja erillistä tutkimusta suoritettu runsaat parisen vuotta.”

Tutkijaliiton liittokokous on tapahtuma, jossa eri keskusteluteemat: työn sisältö eli tiede, työn tieteelliset ja poliittiset tavoitteet sekä työn järjestäminen eli organisaatio,

yhdistyvät. Suuri osa liiton jäsenistä vietti 18. 11. 1978 näissä merkeissä työntäteisen päivän, jonka tulokset tulevat näkyviin liiton toiminnassa tämän ja ensi vuoden aikana.

19. 11. keskustelu jatkui eri tieteidenalojen kysymyksistä luonnon-tieteen, tekniikan, yhteiskuntatieteiden, humanististen tieteiden ja kasvatustieteen seminaareissa liiton jäsenten ja ystävien alustavien puheenvuorojen pohjalta. Iltapäivämatinean teemana oli ”edistyksellisen tutkimuksen puolesta”. Keskustelun tärkein aihe oli Tiede ja edistys -lehti. Tulemme vastakin järjestämään tilaisuuksia, joissa mahdollisimman laajasti voidaan käydä keskustelua lehden kehittämistä ja koota sitä koskevia mielipiteitä ja arvioita.

Yrjö Haila

JORMA LAURILA TIEDE & EDISTYKSEN YSTÄVÄLLE: Muuan T & E:n ystävä on kommentoinut kirjoitustani Carl von Linnén elämästä. Tämän takia muutama huomautus.

Yleisesti voisi sanoa, että ystävä on lukenut kirjoitukseni hieman huolimattomasti. Ystävä väittää, että minä olisin ehdottanut Linnén elämäntyön heittämistä historian roskatunkiolle. Tätä en luoja paratkoon ole onneksi tehnyt. Annan arvoa Linnén elämäntyölle ja se näkyy kirjoituksestani. Nykyään ei kai kukaan rationaalisesti ajatteleva ihminen kiistä Linnén elämäntyön valtavaa merkitystä. Siinäkin on tietysti omat kahleensa ja virheensä. Arvostellessani Linnén maailmankuvan jäähmyttä ja sitä, että hän ainoastaan luokitteli, en suinkaan tarkoittanut, että luokittelu on turhaa. Päinvastoin se on välttämätön ehto jatko työskentelylle (ei tosin kasvitieteilijöiden hierarkkinen luokittelu) ja siten erittäin tärkeää. Mutta totta on se, että Linnén puutteet juontuivat ensisijaisesti aikakaudesta, historiallisista syistä ja toissijaisesti hänen persoonastaan (yksityiselämästään). Tarkasteltaessa Linnén elämäntyötä oman aikamme tietämyksen valossa, kritiikki on kohdistettava hänen työnsä niihin puoliin, jotka ovat historiallisista syistä virheellisiä tai puutteellisia. Näitä ovat esimerkiksi hänen maailmankuvansa staattisuus ja se, että hän vain luokitteli. Linnén työstä on toisin sanoen erotettava kestävä ja katoava.

Ystäväen esittämät ajatukset luokittelun tärkeydestä tietystä tieteen kehitysvaiheesta ja tiedon kehittymisen historiallisuudesta ovat ilman muuta oikeat, enkä ole toisin koskaan väittänytään.

Kirjoittaessani Linnén yksityiselämästä ei tarkoitukseni ollut toki pelkästään huvittaa ystävää ja muita lehden lukijoita. Linnén persoonallisuus, kuten kenen tahansa, on oman aikansa puristimessa, historiallinen minervanpöllö. Tämä ei voi olla vaikuttamatta myöskään